गोविन्दप्रसाद भट्टराईको जीवनी व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत एम. ए. दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनको निम्ति प्रस्तुत
शोधपत्र

शोधार्थी

भेषराज तिम्सिना

नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०६३

गोविन्दप्रसाद भट्टराईको जीवनी व्यक्तित्व र कृतित्व

शोध निर्देशक-उप.प्रा. सुधा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत एम. ए. दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनको निम्ति प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

भेषराज तिम्सिना

नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०६३

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको एम. ए. दोस्रो वर्षका छात्र श्री भेषराज तिम्सिनाले त्रि.वि., नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह एम.ए. दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको **'गोविन्दप्रसाद भट्टराईको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व'** शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निमित्त स्वीकृत गरिएको छ ।

....

शोध मूल्याङ्कन समिति **हस्ताक्षर**

१. प्रा. घनश्याम उपाध्याय (विभागीय प्रमुख)

२. उप.प्रा. सुधा त्रिपाठी (शोध निर्देशक)

३. अच्युतरमण अधिकारी (बाह्य परीक्षक)

मितिः २०६४/१/१२ गते

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको एम्. ए. दोस्रो वर्षका छात्र श्री भेषराज तिम्सिनाले **'गोविन्दप्रसाद भट्टराईको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व'** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । उहाँको शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्नका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०६३/१२/२८ गते

....

सुधा त्रिपाठी
उप प्रध्यापक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति आदरणीय गुरुआमा सुधा त्रिपाठीज्यूका कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । उहाँले यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र अड्चनहरूसँग जुध्न प्रेरणा दिँदै सही मार्गप्रदर्शन गराउनु भएकोमा आभारी छु ।

शोधपत्रका लागि सम्पूर्ण आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई विभिन्न मौखिक र लिखित जानकारीका साथै सामग्रीहरू जुटाई समय-समयमा आवश्यक सल्लाह दिई सहयोग गर्नुहुने नायब वडागुरुज्यू डा. माधव भट्टराई, गुरु ध्रुव भट्टराई र स्व. गुरुवर गोविन्दप्रसाद भट्टराईकी धर्मपत्नी तथा गुरुआमा प्रेमा भट्टराईप्रति म आभारी छु ।

प्रस्तुत शोधपत्रको लेखनमा निम्ति स्वीकृति प्रदान गरी शोध लेखनको अवसर दिनुका साथै गहकिलो सुझाव प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख तथा आदरणीय गुरु श्री घनश्याम उपाध्याय तथा गुरुवर केशव सुवेदीज्यू लगायत सम्पूर्ण गुरुहरू प्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा आवश्यक पुस्तकहरू र विभिन्न पत्रपत्रिकाहरू उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयलाई म हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

यहाँसम्मको अध्ययनको लागि प्रेरणा र सहयोग गर्नुहुने मेरा आदणीय बाबा श्री देवीप्रसाद तिम्सिना र माता वेदमाया तिम्सिना प्रति सदा ऋणी रहनेछु । यसका साथै अध्ययनलाई सरल, सहज र परिणाममुखी पार्न सहयोग गर्ने मेरी जीवनसँगिनी सीतादेवी दाहाललाई हृदयदेखि नै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यस शोधपत्रलाई छिटो छरितो रूपमा टङ्कन गर्ने कम्प्युटर अपरेटर श्री विरेन्द्र महर्जन (कम्प टाइप ट्रेनिङ्ग सेन्टर, कीर्तिपुर) पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्त्यमा म यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

मिति: २०६३/१२/२८ गते

....

भेषराज तिम्सिना

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.वि., कीर्तिपुर ।

सङ्क्षेपीकृत-शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
एम.ए.	मास्टर्स इन आर्टस्
पृ.	पृष्ठ
वि.सं.	विक्रम संवत्
शि.म.	शिक्षा मन्त्रालय
पा.वि.के.	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
का.म.पा.	काठमाडौं महानगरपालिका
वि.पि.	विश्वेश्वरप्रसाद
डा.	सम्बन्धित विषयमा विद्यावारिधी
भि.एस. निकेतन	विनायक सरस्वती निकेतन
उच्च मा. वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
यु.के.जी.	अपर किन्डर गार्टेन
के.सि.	खत्री क्षेत्री

विषयसूची

शीर्षक		पृष्ठ
१.	शोध परिचय	१
	१.१ शोध शीर्षक	१
	१.२ शोधार्थी	१
	१.३ शोधकार्यको प्रयोजन	१
	१.४ विषय परिचय	१
	१.५ समस्याकथन	२
	१.६ शोधकार्यका उद्देश्यहरू	३
	१.७ पूर्वकार्य समीक्षा	३
	१.८ शोधकार्यको औचित्य	५
	१.९ शोधकार्यको सीमाङ्कन	६
	१.१० शोधविधि	६
	१.११ शोधपत्रको रूपरेखा	७
२.	गोविन्दप्रसाद भट्टराईको जीवनी	८
	२.१ जन्म र जन्मस्थान	८
	२.२ पारिवारिक पृष्ठभूमि	९
	२.३ बाल्यकाल	१०
	२.४ शिक्षादीक्षा	११
	२.५ विवाह	१३
	२.६ सन्तान	१४
	२.७ आर्थिक अवस्था	१४
	२.८ व्यक्तिगत रुचि तथा स्वभाव	१६
	२.९ भ्रमण	१८
	२.९.१ साहित्यिक लेखनमा प्रवेश	१८
	२.९.२ प्रकाशित पुस्तककार कृतिहरू	२०
	२.९.३ सम्पादन कार्य	२०
	२.९.४ साहित्यिक तथा अन्य संघ-संस्थासँग सङलग्नता	२१

	२.१० सम्मान तथा पुरस्कार	२२
३.	गोविन्दप्रसाद भट्टराईको व्यक्तित्व	२५
	३.१ शारीरिक व्यक्तित्व	२५
	३.२ साहित्यकार व्यक्तित्व	२६
	३.२.१ कवि व्यक्तित्व	२७
	३.२.२ साहित्येतर व्यक्तित्व	२८
४.	गोविन्दप्रसाद भट्टराईको साहित्यिक यात्रा	३३
	४.१ पहिलो चरण (२०३५-२०५१)	३५
	४.२ दोस्रो चरण (२०५१ देखि २०५९ सम्म)	३८
	४.३ गोविन्दप्रसाद भट्टराईको साहित्य लेखन	४१
	४.३.१ विधागत सङ्लग्नताको स्थिति	४१
	४.३.२ कविताका क्षेत्रमा	४१
	४.३.३ समालोचनाका क्षेत्रमा	४२
	४.३.४ पुस्तक लेखनका क्षेत्रमा	४४
	४.३.५ पत्रपत्रिका प्रकाशनका क्षेत्रमा	४५
५.	गोविन्दप्रसाद भट्टराईका कृतिहरूको विश्लेषण	४७
	५.१ 'केही कवि केही कविता' कवितासङ्ग्रहको विश्लेषण	४७
	५.१.१ शीर्षक संरचना	४८
	५.१.२ विषयवस्तु	४९
	५.१.३ भावविधान	५५
	५.१.४ लयविधान	५६
	५.१.५ बिम्ब-प्रतीक योजना	५८
	५.१.६ भाषाशैलीय विन्यास	५९
५.२	गोविन्दप्रसाद भट्टराईका फुटकर समालोचनाहरू	६०
६.	उपसंहार तथा निष्कर्ष	७५
	६.१ उपसंहार	७५
	६.२ निष्कर्ष	८०
सन्दर्भग्रन्थ सूची		८१-८३